บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง "ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร" ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2536 โดยการสำรวจประชากรจากแบบรายงานจำนวนนักเรียน ครู ในโรงเรียนสังกัดกองการมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2536 (ฝ่ายสถิติและข้อมูล กรมสามัญศึกษา, 2536) มีจำนวน 62,581 คน เป็นนักเรียนชาย 32,347 คน นักเรียนหญิง 30,234 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 432 คน เป็นนักเรียนชาย 220 คน นักเรียนหญิง 212 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1970 อ้างถึงใน ประคอง กรรณสูต, 2528)

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 - Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

ขนาดของประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ 62,581 คน และขนาดของกลุ่มตัวอย่างจาก

การคำนวณมีค่าเท่ากับ 397 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 432 คน เป็นนักเรียนชาย 220 คน นักเรียนหญิง 212 คน จากจำนวน 54 โรงเรียน การสุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มตามลำดับดังนี้

1. สำรวจโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งมีจำนวน 107 โรงเรียน จากทั้งหมด 112 โรงเรียน

2. สุ่มตัวอย่างนักเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในข้อ 1 ที่เป็นโรงเรียนสหศึกษา มาร้อยละ 50 จากจำนวน 82 โรงเรียน ได้จำนวนโรงเรียนเท่ากับ 41 โรงเรียน สุ่มตัวอย่างนักเรียนมาโรงเรียนละ 8 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 4 คน นักเรียนหญิง 4 คน ได้จำนวนนักเรียน 328 คน

3. สุ่มตัวอย่างนักเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในข้อ 1 ที่เปิดสอนเฉพาะนักเรียนชายล้วนมาร้อยละ 50 จากจำนวน 14 โรงเรียน ได้จำนวนโรงเรียนเท่ากับ 7 โรงเรียน สุ่มตัวอย่างนักเรียนมาโรงเรียนละ 8 คน ได้จำนวนนักเรียน 56 คน

4. สุ่มตัวอย่างนักเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในข้อ 1 ที่เปิดสอนเฉพาะนักเรียนหญิงล้วนมาร้อยละ 50 จากจำนวน 11 โรงเรียน ได้จำนวนโรงเรียนเท่ากับ 6 โรงเรียน สุ่มตัวอย่างนักเรียนมาโรงเรียนละ 8 คน ได้จำนวนนักเรียน 48 คน

5. จากการสุ่มตัวอย่างในข้อ 2-4 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 432 คน คิดเป็นนักเรียนชาย 220 คน และนักเรียนหญิง 212 คน จากจำนวน 54 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัย โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน และในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางน้ำ ทางอากาศ เสียง สารพิษ และขยะมูลฝอย ลักษณะคำถามเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple choices) มี 4 ตัวเลือก

ตอนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน และในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางน้ำ ทางอากาศ เสียง สารพิษ และขยะมูลฝอย ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scales) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน และในเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางน้ำ ทางอากาศ เสียง สารพิษ และขยะมูลฝอย ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scales) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

ปฏิบัติเป็นประจำ

ปฏิบัติบ่อยครั้ง

ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง

ไม่เคยปฏิบัติ

การสร้างเครื่องมือ

1. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย เริ่มจากผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูล จากบทความ เอกสาร หนังสือตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาเนื้อหา วัตถุประสงค์ โครงสร้างรายวิชา คำอธิบายรายวิชา จากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงใหม่ 2533) คู่มือครู และเอกสารประกอบการสอนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในระดับมัธยมศึกษา

3. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงาน และสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลและแนวคิดที่ได้มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4. ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร หนังสือการวัดประเมินผล เพื่อสร้างแบบสอบถามความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จากนั้นสร้างแบบทดสอบโดยแยก

เนื้อหาที่จะถามออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ให้ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน และในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางน้ำ ทางอากาศ เสียง สารพิษ และขยะมูลฝอย

5. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน และในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางน้ำ ทางอากาศ เสียง สารพิษ และขยะมูลฝอย ลักษณะคำถามเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก

ตอนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน และในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางน้ำ ทางอากาศ เสียง สารพิษ และขยะมูลฝอย ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า แบ่งออกเป็น 4 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน และในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางน้ำ ทางอากาศ เสียง สารพิษ และขยะมูลฝอย ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า มี 4 ระดับ

6. การตรวจเครื่องมือ

6.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหาวิชา ความครอบคลุมในประเด็นที่ต้องการวิจัย การใช้ภาษา และการเรียงลำดับคำถาม จากนั้น ปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อนำไปทดลองใช้ (Try out)

6.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวแทนตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฤทธิณรงค์รอน เขตบางกอกใหญ่ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ดังนี้

6.2.1 นำแบบทดสอบความรู้ที่ได้ไปวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาระดับความยาก และวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก

6.2.2 เลือกข้อสอบที่มีความยากระดับต่าง ๆ โดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่

0.2 ขึ้นไปเก็บไว้ และแก้ไขปรับปรุงข้อสอบบางข้อที่ยังใช้ไม่ได้ จากนั้นนำแบบทดสอบความรู้ไปคำนวณหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรง โดยใช้สูตรของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 (Kuder-Richardson 20) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.82

6.2.3 นำแบบสอบถามทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมาวิเคราะห์เพื่อเลือกเอาข้อที่มีคุณภาพไว้ แล้วนำไปหาค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงของแบบสอบถามตามวิธีของครอนบาค (Chronbach) และวิเคราะห์รายข้อ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงอัลฟา (α-Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.85 และ 0.72 ตามลำดับ

7. ผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พร้อมกับให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจทานก่อนนำแบบสอบถามไปใช้กับตัวอย่างประชากรจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ขอหนังสือรับรองการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. นำหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัยไปขออนุญาตจากอธิบดีกรมสามัญศึกษาเพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนในการทำวิจัย

3. ติดต่อผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขอเก็บข้อมูลจากนักเรียน

4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และโดยทางไปรษณีย์

5. ผู้วิจัยนำผลจากข้อมูลที่ได้ มาตรวจดูความเรียบร้อย โดยถ้ากระดาษคำตอบใดไม่สมบูรณ์ เช่น ตอบไม่ครบ ไม่ตั้งใจตอบ คำตอบมีระบบอย่างเห็นได้ชัด ผู้วิจัยก็จะคัดกระดาษคำตอบไม่สมบูรณ์นั้นออก จากนั้นนำมาตรวจและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล ☆

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทำการวิเคราะห์เป็นรายข้อ โดยแบ่งวิเคราะห์ออกเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

ตอนที่ 2 เป็นแบบเลือกตอบ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบ มีลำดับ ดังนี้

1) นำกระดาษคำตอบมาตรวจให้คะแนน โดยข้อที่ตอบถูกมีค่าเป็น 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน จากนั้น นำคะแนนที่ได้ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมาคำนวณหาค่าร้อยละ คำนวณหาค่าเฉลี่ย และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สำหรับการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินระดับความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535) ว่าด้วยระเบียบการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ดังนี้

ระดับ 4	ความรู้ดีมาก	ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป
ระดับ 3	ความรู้ดี	ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70-79
ระดับ 2	ความรู้ปานกลาง	ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 60-69
ระดับ 1	ความรู้ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 50-59
ระดับ 0	ความรู้ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	ได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 49

ในการประเมินความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากแบบสอบถามมีจำนวน 34 ข้อ คะแนนเต็มเท่ากับ 34 คะแนน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นิจารณาตัดสินระดับความรู้ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

คะแนน	27 - 34	คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ดีมาก
คะแนน	24 - 26	คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ดี
คะแนน	20 - 23	คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ปานกลาง
คะแนน	17 - 19	คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ
คะแนน	0 - 16	คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ

ตอนที่ 3 เป็นแบบประเมินค่า การวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีลำดับดังนี้

1) นำกระดาษคำตอบที่ได้มาตรวจ โดยให้ค่าน้ำหนักคะแนน ดังนี้

คำตอบที่มีประสงค์ (Positive) แปลงเป็นคะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	4	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	3	คะแนน

ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน

คำตอบที่ไม่พึงประสงค์ (Negative) แปลงเป็นคะแนนกลับกัน ดังนี้

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 4 คะแนน

ไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน

เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน

เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน

2) คำนวณหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคำตอบ จากแบบสอบถามแต่ละข้อ

3) นำค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนที่คำนวณได้มาประเมินค่าตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
3.50 - 4.00	มีทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมในระดับดีมาก
2.50 - 3.49	มีทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมในระดับดี
1.50 - 2.49	มีทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมในระดับพอใช้
1.00 - 1.49	มีทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ต้องปรับปรุง

4) เป็นแบบประเมินค่า การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีลำดับดังนี้

4.1 นำกระดาษคำตอบที่ได้ มาตรวจให้ค่าน้ำหนักคะแนนดังนี้

คำตอบที่พึงประสงค์ (Positive) แปลงเป็นคะแนน ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ ให้ 4 คะแนน

ปฏิบัติบ่อยครั้ง ให้ 3 คะแนน

ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง ให้ 2 คะแนน

ไม่เคยปฏิบัติ ให้ 1 คะแนน

ค่าตอบที่ไม่พึงประสงค์ (Negative) แปลงเป็นคะแนนกลับกัน ดังนี้

ไม่เคยปฏิบัติ	ให้	4	คะแนน
ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้	1	คะแนน

4.2 คำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคำตอบ จากแบบสอบถามแต่ละข้อ

4.3 นำค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนที่คำนวณได้มาประเมินค่าตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
3.50 - 4.00	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก
2.50 - 3.49	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี
1.50 - 2.49	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้
1.00 - 1.49	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง

การเปรียบเทียบข้อมูล

เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ของคะแนนความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง โดยการทดสอบค่า "ที" (t-test) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เอสพีเอสเอส เอกซ์ (SPSS-X : Statistical Package for the Social Science-Version X) ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยหรือมัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า "ที" (t-test)